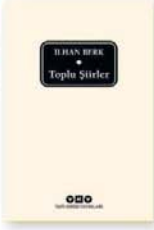

"Toplu Şiirler"
İlhan Berk
Yapı Kredi Yayınları
Fiyatı: 85 TL

Büyük yeryüzü kitabının uzun şairi

Bundan 10 yıl önce, 28 Ağustos 2008'de hayata veda eden İlhan Berk, yaşadığı gibi yazdı, yazdığı gibi yaşadı. Berk'in "Toplu Şiirleri" özel bir baskıyla okuyuyla buluştu.

BÜLENT USTA

Yeryüzüne "En büyük kitap" der, kitaplarından birinde ("Kült Kitap") İlhan Berk. Şairin yayımlanan "Toplu Şiirler"i, bu en büyük kitabın, yani yeryüzünün bir özeti gibidir. Her şey, önemsiz gibi görünen detaylar bile, onun kaleminde kolayca bir şiire dönüşür. Şiir denince çoğunlukla aşkı, yalnızlığı anlayanların ya da bekleyenlerin, İlhan Berk şiiriyle karşılaşınca afflaması bu yüzden kolaydır. O yüzden kolay kolay hatırdan kalmaz şiirleri, dizeleri; ezberlemek için değil, yaşansın diye yazılmıştır. Yüksek sesle okunan şiirden ziyade, gözle sessizce okunan bir şiirdir onunki. "Korkarım ben sestem, sessizliği, o be-yazı yazmak istemişimdir hep" diyecek kadar... Ve yaşadığı gibi yazmış, yazdığı gibi yaşamıştır İlhan Berk, yeryüzündeki konukluğunda...

1918'de, Ortaçağ'a ve kapalı bir sandığa benzettiği Manisa'da doğdu İlhan Berk. İlkokulu ve ortaokulu, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Manisa'da okudu, sonra Balıkesir'de Necatibey Öğretmen Okulu'na devam etti. 1945 yılında, Gazi Üniversitesi Eğitim Enstitüsü'nün Fransızca Bölümü'nden mezun oldu. İkinci Dünya Savaşı'nın sona erdiği, Türkiye'nin savaşın etkilerini ağır bir biçimde hissettiği günlerde Zonguldak, Samsun ve Kırşehir'de Fransızca öğretmenliği yaptı. 10 yıl sürdü öğretmenlik günleri. 1956'dan itibaren yine Ankara'da, Ziraat Bankası'nın yayım bürosunda çevirmenlik yaptı ve oradan emekli oldu.

İlk şiir kitabı "Güneşi Yakanların Selamı"nı, Manisa'da 1935 yılında yayımlamıştı. Ardından topluncu gerçekçi bir perspektifle yazdığı "İstanbul" (1947), "Günaydın Yeryüzü" (1952), "Türkiye Şarkısı" (1953) ve "Köroğlu" (1955) kitapları geldi.

İkinci Yeni ile başlayan dönemde ise tarihten mitolojiye, sokaklardan nesnelere, o büyük kitap dediği yeryüzünü kaleme alarak, "Galile Denizi" (1958), "Çivi Yazısı" (1960), "Otağ" (1961), "Mısırkalyoniğine" (1962), "Aşıkane" (1968), "Şenliknâme" (1972), "Taşbaskı" (1975), "Atlas" (1976), "Kül" (1978), "İstanbul Kitabı" (1980), "Kitaplar Kitabı" (1981), "Deniz Eskisi" (1982), "Delta ve Çocuk" (1984), "Galata" (1985), "Güzel İrmak" (1988), "Pera" (1990), "Dünn Dağlarda Dolaştım Evde Yoktum" (1993), "Avlu-

ya Düşen Gölge" (1996), "Şeyler Kitabı" (1997) ve "Çok Yaşamın Sayılar" (1999), "Tümceler Geliyorum" (2008) kitaplarını yayımladı. İlhan Berk, şiirlerinden ayrı düşünilemeyecek, kendi poetikasını kurduğu denemeler ve günlükler de yazdı "Uzun Bir Adam" (1982), "El Yazılarına Vuruyor Güneş" (1983), "İnferno" (1994), "Kanatlı At" (1994), "Logos" (1996), "Poetika" (1997) ve "Kült Kitap" (1998) gibi. Arthur Rimbaud'dan ve Ezra Pound'dan çeviriler yapıp kitaplara dönüştürdü, antolojiler hazırladı. İlhan Berk'in şiir, çevirmen ve bir entelektüel olarak üretkenliği kadar duruşuyla, edebiyatı ve özellikle şiiri olağanüstü derecede ciddiye alışıyla edebiyatımıza katkısı büyük oldu. Öyle ki Turgut Uyar onun için "Şiir olmasaydı, İlhan Berk onu icat ederdi," demiş, Memet Fuat da "Şiirin kırk türlü

yazılacağını gösterdi," iddiasında bulunmuştu.

Fakirlik meselesi

İlhan Berk, yeryüzünü yazdı dize dize, ne gördüyse, ne duyduysa, ne yaşadysa. Örneğin Anadolu'da bir ayrık otu gibi hissedip kutsandı yeryüzünü: "Sessiz sedasız yaşayan bir ayrık otuydu Orta Anadolu'da / Kıtıktan önce. / En küçük bir şeyden çoğardı / Mesela bir kuş uçmasın Kızılırmak'a doğru / Köklerine su yürürmüş gibi sevinirdi. / Bir bulut geçsin üstünden / Ayrıklıktan çıkardı. / Dünyayı, derdi, dünyayı / Hiçbir şeylere değişmem. / Şimdi yaşamak istemiyor."

Ya da bir Fenikelî olup yeryüzünü tarihte aradı: "Denizde boğulan o ilk Fenikelilerdendi. / Vergi memurluğu yapardı ve köpekler saldırırdı hep. / Babası

İlhan Berk, yüksek sesle okunan şiirden uzak dursa da lirik olanı aradı hep.

Barbar akınlarını durdurmuştu. / Kırılancın geveze bir kuş olduğunu ilk ondan duyduk. / Ben o zamanlar çocuktum ve çok fakirdim."

Fakirlik, İlhan Berk'in şiirlerinde çok geçer, utanılacak ya da yazıklanacak bir şey olarak değil ama. Yoksul bir ailenin altıncı ve en küçük çocuğu olarak hep "fakir" yaşadığı için belki de. Çocukken çalışmaya başlamış, hatta bu yüzden ara ara öğrenimine ara vermiş, yanında çalıştığı dışçının yardımıyla okulumu bitirebilmişti. "Türkiye Şarkısı" şiirinde şöyle bahseder fakirlikten: "Senin üstündedir / Ne varsa yalnızlık, fakirlik namına / Sevmek, yaşamak aşkına / Devam eden ve edecek olan adına / Nasırlı elden sarı yüzden yana / Yani ne varsa yorgun, fakir halkım adına / Senin üstündedir."

Doğduğu ve yaşadığı yılları düşününce, öğretmenlik yaptığı günlerde de hep karşılaştığı bir şeydi fakirlik. Nasıl ki cehenneme benzettiği yazmayı ve şiiri çok sevdiyse, fakirliğini de sevdi ve kutsadı, "Ancak fakir olan iyi şiir yazar / Nedense mutlu olan yazmaz..." diyecek kadar.

Şiirleri yeryüzünde

İlhan Berk, yüksek sesle okunan şiirden uzak dursa da lirik olanı aradı hep, lirik ve görsel olanı. Aşkı da erotizmden, bedenden ve ölümden ayırmamıştır hiç, geleneksel olandan farklı olarak. Aşk da ölüm gibi soyuttur, bedende somutlaşan. Şöyle diyordu "Kanatlı At"ta ölüm için: "[Aşkın] varlığı dünya ile eş yokuşluğu yıkımdır. İnsan aşkla ölüme gider gibi gider... Hem zaten ölümlerle aşk ayrılmaz. Bitişik kardeşlerdir."

İlhan Berk'in "Toplu Şiirler"i, yeryüzündeki bu kısa konuklukta, başucundan ayrılmamalı hiç, dönüp dönüp bir sayfa açmalı. "Dünn Dağlarda Dolaştım Evde Yoktum" şiirinde, yeryüzü konukluğundan nasıl gideceğini yazıyordu: "Nerden başlasam yine oraya geliyorum. / Ben gidiyorum. Ölüme, o büyük tümceye, / çalışacağım. / dünn dağlarda dolaştım evde yoktum..."

28 Ağustos 2008'de dağlarda dolaşmaya, ölüme, o büyük tümceye gitti şiir. 10 yıl geçmiş aradan, 10 yıl önce bugünlerde... Evde yok artık, ama şiirleri yeryüzünde okunmaya ve yaşanmaya devam ediyor. ■